

SCHERMCOMMUNICATIE MEENTKERK

definitief v.3
2014-09-18

Inleiding

Per september 2014 zal in de Meentkerk gestart worden met een vernieuwde liturgie conform het beleidsdocument 'zondag en eredienst, liturgie met een hedendaagse vormgeving'. Een onderdeel van de invoering van deze liturgie is schermcommunicatie in de eredienst. In dit document worden de uitgangspunten voor schermcommunicatie in de Meentkerk beschreven. Met de bedoeling om per einde 2014 schermcommunicatie in te voeren in de eredienst

Momenteel is een schermteam bezig met het opstellen van een huisstijl voor de schermcommunicatie. In dat document wordt een layout voor schermgebruik beschreven. Daarnaast wordt ook de organisatie rondom schermgebruik vastgelegd. Kortom, wie wat zal gaan doen, en waar verantwoordelijkheden liggen. De huisstijl zal separaat met de kerkenraad worden besproken voor invoering en maakt geen onderdeel uit van voorliggend document.

In dit document wordt daarom ook verder niet ingegaan op de technische, financiële en juridische aspecten van schermgebruik in de eredienst. Hiermee zijn de kerkrentmeesters doende, samen met het schermteam.

In het eerste deel van dit document is inhoudelijk gekeken naar het doel en mogelijk gebruik van schermcommunicatie. Wat zijn argumenten voor of tegen gebruik van een scherm bij de dienst. Dit biedt de mogelijkheid om vervolgens een gewogen beslissing te kunnen nemen. Let wel, het is niet noodzakelijk dat de Meentkerk achter alle benoemde redenen staat. Of gebruik gaat maken van alle genoemde mogelijkheden. Maar zij biedt wel het kader waarbinnen besluiten genomen kunnen worden.

De keuzes m.b.t. schermcommunicatie in de dienst zijn per onderdeel opgenomen in het tweede deel. Hierin zijn voorwaarden en wijze van gebruik van schermcommunicatie omschreven. Het doel hiervan is een duidelijk kader vooraf te creëren. Uiteraard is evaluatie in de praktijk nodig om zonnodig bij te kunnen stellen.

Op zich is een scherm een hulpmiddel, evenals papier, stencilwerk, boeken en een microfoon dat zijn. Toch moeten we ons ook realiseren dat dit hulpmiddel eigen mogelijkheden biedt, waardoor er dingen veranderen in een eredienst. Zorgvuldigheid en tijd zijn nodig om te kunnen zien wat schermcommunicatie op lange termijn betekent voor de eredienst.

1. Doel van schermcommunicatie

In de Meentkerk wordt schermcommunicatie geïntroduceerd als hulpmiddel om de dienst dichter bij de kerkgangers te brengen. We willen in dit verband dan ook spreken over tegemoetkomend schermgebruik.

Tijdens de dienst kunnen via het scherm diverse zaken getoond worden. Wat op het scherm vertoond wordt, is overwegend bedoeld om duidelijker te maken wat er gezegd wordt.

Een neveneffect van de komst van een scherm in de gemeente is dat het de betrokkenheid van de gemeente vergroot. Dat begint met het schermteam zelf. Er wordt nu eens niet gevraagd of gemeenteleden gesprekken willen voeren of leiden, jongeren en kinderen willen helpen geloven of beleidsmatig willen nadenken. Nee, er wordt een beroep gedaan op andere vaardigheden, namelijk: wie heeft verstand van computers, wie is goed thuis op internet, enz. Deze vaardigheden zijn nodig voor een belangrijke taak binnen de gemeente. Die taak zit eerst in een voorbereidingstraject, maar later ook geregeld op zondag en in de week voorafgaand aan die zondag.

Behalve dat een scherm op zich al iets goeds kan doen met de gemeenschap, biedt het beeldgebruik ook tal van gemeenschap bevorderende mogelijkheden, m.n. door de mogelijkheid om gemeenteleden en activiteiten zichtbaar te maken. Dit bindt gemeenteleden aan elkaar en laat zien dat de gemeenschap voortkomt uit de dienst aan God en Zijn omgang met ons.

2. Gebruik schermcommunicatie

Aan het gebruik van schermcommunicatie zijn praktische randvoorwaarden verbonden. Maar eerst en vooral is het van belang de inhoudelijke redenen voor en tegen het gebruik hiervan te benoemen.

2.1 Schermcommunicatie in de Meentkerk

Het invoeren van schermcommunicatie is een zichtbare verandering in de kerkzaal en een verandering in de wijze waarop een dienst wordt beleefd. Een aantal vragen die vaak terugkeren bij schermcommunicatie in de dienst zijn:

- Wat haal in huis als je in een kerkdienst beelden gaat vertonen?
- Hoe groot is de impact van een scherm in de kerkdienst?
- Kunnen beelden niet manipulatief zijn?
- Vormt het gebruik van een scherm een breuk met onze eigen kerkelijke traditie?

De antwoorden op deze, en andere vragen zijn hieronder benoemd. Met als doel hiermee een gefundeerde keuze te maken m.b.t schermgebruik.

2.2 Voordelen/kansen van schermgebruik

Het gebruik van schermcommunicatie in de eredienst kan een aantal voordelen en kansen bieden. Hieronder staat een opsomming van voordelen en kansen:

1. Met een scherm kan tegemoet worden gekomen aan visueel ingestelde mensen.
2. De kerkdienst wordt laagdrempeliger voor gasten, omdat zij kunnen meedoen met de dienst dankzij het scherm, zonder dat zij zelf van alles moeten kunnen opzoeken op stencils en in boekjes.
3. Je kunt m.b.v. beelden een bepaalde sfeer creëren.
4. Beeld komt directer binnen bij mensen dan woorden.
5. Dankzij een scherm wordt er papier bespaard. (Een liturgie is overbodig)
6. Sommige beelden zijn niet met woorden te omschrijven of het kost veel tijd om het te omschrijven

2.3 Nadelen/valkuilen van schermgebruik

Het gebruik van schermcommunicatie in de eredienst kan ook een aantal nadelen hebben. Het is belangrijk deze argumenten te laten fungeren als kritische vraag naar gebruik van schermcommunicatie:

1. Het geeft enigszins onrust. Het kan de kerkgangers afleiden, als zij in de dienst hun aandacht moeten verdelen tussen scherm en predikant.
2. Door de liturgie via schermen te tonen worden kerkgangers niet gestimuleerd om zelf liederen of een bijbelgedeelte op te zoeken. Oefenen in bijbellezen of contextueel bijbellezen is niet langer vanzelfsprekend.
3. De gemeente wordt passief, een toeschouwer. Er is een risico dat de eredienst op school of op een bedrijfspresentatie gaat lijken.
4. De eigen verbeeldingskracht van de kerkgangers wordt mogelijk afgeremd als zij beelden te zien krijgen. Gaat het eigene van de eredienst, luisteren, niet verloren?
5. Manipulatie ligt op de loer als er beeldmateriaal wordt gebruikt.
6. Het goed verloop van de eredienst wordt meer afhankelijk van techniek. Bij een computer-crash valt de hele kerkdienst in het water.

3. Gebruik van beelden in schermcommunicatie

3.1 *Het verschil tussen beeld en woord*

Voor- en tegenstanders van de schermcommunicatie benadrukken dat beelden een eigen dynamiek hebben.

Hoe zit dat? Beelden komen direct binnen in het hoofd. Bij woorden (gesproken of geschreven) moet er altijd eerst een bepaalde vertaalslag in de hersenen gemaakt worden. Er is meer frontale hersencapaciteit voor nodig en dus meer aandacht. De hersenen zijn er veel meer op ingericht om beelden te verwerken.

Beelden zijn affectiever, spelen meer in op dieperliggende emoties waar nog geen rationele betekenis aan is gegeven. Mensen verwerken beelden weliswaar oppervlakkiger, maar de daarbij betrokken hersengebieden zijn minstens zo belangrijk als het gaat om beslissingen die niet (helemaal) bewust worden genomen.

Beelden zijn vaak multi-interpretabel. Met woorden kan meer exact worden uitgedrukt wat er wordt bedoeld. Een beeld is snel, maar een woord is precies. Hoewel dit lang niet altijd opgaat. Een plattegrond (=beeld) bijvoorbeeld vertelt vrij precies waar je naartoe moet en bij het woord "liefde" denkt iedereen een andere kant op.

Het blijft heel lastig om echt goed te pakken wat er gebeurt in de hoofden van mensen als zij beelden zien, wat er gebeurt als zij een verhaal horen (zonder beelden), en wat er gebeurt in de combinatie beeld en geluid.

3.2 *Beïnvloeding door beelden*

Beelden komen makkelijk binnen in de hersenen en spelen ook op diepe emotionele lagen een rol, die niet zo eenvoudig te traceren is. Dan is het risico van ongemerkt beïnvloeden niet denkbeeldig.

Daarnaast, hoe meer zintuigen er tegelijk worden aangesproken, des te lastiger is het voor de ontvanger om zich te onttrekken aan een boodschap, het wordt indringender. Bijvoorbeeld:

Stap 1: Er wordt een tekst geprojecteerd.

Stap 2: Er wordt een tekst geprojecteerd die tegelijk wordt voorgelezen.

Stap 3: Er wordt een tekst geprojecteerd die tegelijk wordt voorgelezen. En eronder is een afbeelding geplaatst.

Stap 4: Er wordt een tekst geprojecteerd die tegelijk wordt voorgelezen. Eronder is een afbeelding geplaatst. Tenslotte wordt op de achtergrond zacht muziek gemaakt.

Hoe meer verschillende zintuigen bediend worden, des te lastiger wordt het om zich aan de boodschap te onttrekken. De ontvanger wordt in toenemende mate onvrij. Beïnvloeding wordt manipulatie.

Zonder daarmee een waardeoordeel te geven is in een kerkdienst sprake van beïnvloeding. De voorganger "neemt de gemeente mee" langs schuld en genade, nood

van de wereld en Gods eer. De verkondiging doet een beroep op de gemeente, er wordt gebeden en gezongen en de gemeente wordt gezegend de wereld in gezonden.

Maar wanneer wordt deze beïnvloeding manipulatie? Drie onderstaande overwegingen kunnen dienen als richtlijn voor het voorkomen van manipulatie:

1. Authenticiteit (hoe ga je om met de waarheid in wat je zegt en doet).
2. Vrijheid (inhoud van de boodschap en de werking).
3. Verantwoordelijkheid (voor de wijze waarop de boodschap is gebracht, aan de opdrachtgever en de ontvanger)

3.3 Voor- en nadelen van beelden

Het gebruik van beelden via schermcommunicatie, naast het gesproken woord en getoonde tekst heeft voor- en nadelen.

De ene mens is de andere niet. Er is onderzoek gedaan naar hoe mensen dingen leren. Er is een theorie die zegt: je hebt visuele leiders, auditieve leiders, lees-en-schrijf-leiders en bewegende leiders. Nu is een kerkdienst niet uitsluitend om iets te leren, maar toch.

Al die verschillende mensen zitten in een kerk zonder schermcommunicatie toch vooral te luisteren en misschien te lezen/schrijven. In visueel opzicht gebeurt er weinig. Het is het overwegen waard om in een kerkdienst meerdere zintuigen aan te spreken. Er schijnt in dit opzicht een verschil te zijn tussen jongeren en ouderen. Jongeren kunnen goed verschillende dingen tegelijk doen (multi-tasking), ouderen hebben daar meer moeite mee. Het is de vraag of dit een leeftijdsgebonden verschil is of een generatie-gebonden verschil. In de Meentkerk zitten mensen van verschillende leeftijden en generaties bij elkaar. Betekent dit dat je de één boeit en de ander afstoot met de combinatie van woord en beeld?

Onderzoek heeft uitgewezen dat mensen van een bericht 10% onthouden wanneer zij het bericht uitsluitend horen. Zij onthouden 35% van het bericht wanneer zij het uitsluitend zien. Als mensen een bericht horen en zien onthouden zij 55%. En wanneer zij het bericht zelf uitspreken of uitvoeren onthouden zij 70%. Een goede visuele ondersteuning zou dus kunnen bijdragen aan het onthouden en verwerken van de boodschap.

3.4 Overwegingen bij gebruik van beelden

In de kerkelijke traditie waarin de Meentkerk staat wordt terughoudend omgegaan met beeldgebruik in de eredienst. Dit heeft voor een groot deel ook te maken met de protestantse kerkgeschiedenis. Bij de Reformatoren gold het Woord als het belangrijkste communicatie-middel van het evangelie, hierin versterkt door de (negatieve) ervaringen met beelden in de Rooms Katholieke kerk. Echter, ook tussen de reformatoren onderling is hierin verschil van mening. Voor Luther bijvoorbeeld, lag dit wat genuanceerder. Hij

was van mening dat ook beelden een eigen waarde voor geloofscommunicatie kunnen hebben.

Vanuit de Bijbel kan er op diverse manieren gekeken worden naar het al dan niet gebruiken van beeld in de eredienst. Iedere ketter heeft zijn letter in dit opzicht. Tegenstanders van beeldmateriaal in de kerk wijzen bijvoorbeeld op de volgende teksten:

- Exodus 34:17 "U mag u geen gegoten beelden maken"
- Romeinen 10:14 "Hoe zullen zij dan Hem aanroepen in Wie zij niet geloven? En hoe zullen zij in Hem geloven van Wie zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen zonder iemand die predikt?"

Voorstanders van beeldmateriaal in de kerk doen een beroep op:

- Jeremia 19:10 "Dan moet u de kruik stukbreken voor de ogen van de mannen die met u waren meegegaan,"
- Jeremia 27:2,3 "Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Maak u banden en jukken en leg die op uw nek, en stuur ze naar de koning van Edom, naar de koning van Moab, naar de koning van de Ammonieten, naar de koning van Tyrus en naar de koning van Sidon, door de hand van de gezanten die naar Jeruzalem komen naar Zedekia, de koning van Juda."
- Lukas 2:29,30 "Nu laat U, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede, volgens Uw woord, want mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien."
- Mattheus 13:16 "Maar uw ogen zijn zalig omdat zij zien, en uw oren omdat zij horen."
- 1 Johannes 1:1 "Wat er was vanaf het begin, wat wij gehoord hebben, wat wij gezien hebben met onze ogen, wat wij aanschouwd hebben en onze handen getast hebben van het Woord des levens."

Als we kijken naar het onderricht van Jezus dan zien we dat Hij voorbeelden gebruikt uit het dagelijks leven en gelijkenissen vertelt. Zowel voor- als tegenstanders van beeldgebruik in de kerk laten zich door Jezus leiden. Voorstanders zeggen: "Jezus gebruikte beelden, dat doen wij ook. Hij wees naar de leliën in het veld, wij projecteren ze op een scherm, maar het principe is hetzelfde." Tegenstanders zeggen: "Jezus sprak beeldend, Hij had geen plaatjes nodig, een goede spreker kan met woorden de beelden oproepen."

Het lijkt eerlijk om te concluderen dat de Bijbel noch verbiedt noch aanspoort om gebruik te maken van beeld in de eredienst. De bijbel roept ons op God te eren, zijn Woord door te geven en een gemeenschap te vormen met elkaar. Welke middelen er daarbij worden gebruikt, wordt mede bepaald door de cultuur en de tijd waarin we leven en de mensen met wie we het evangelie willen communiceren.

4. Schermcommunicatie in de Meentkerk

Een scherm is uitsluitend een hulpmiddel tijdens de eredienst:

- voor participatie van de gemeente in de dienst (bv. zingen, bidden)
- om de gemeente te informeren (activiteiten, gemeenteleven)
- voor concept-verheldering (bv. in een preek)
- voor verdieping (bijv. beeldmateriaal gebruiken om perspectief of confrontatie geven)

Hieronder staan per onderdeel de mogelijkheden van schermcommunicatie en de keuzes daarin voor de Meentkerk benoemd.

4.1 Schermcommunicatie en gedrukte liturgie

In de Meentkerk wordt in een beperkt aantal diensten gebruik gemaakt van een gedrukte liturgie. Bijvoorbeeld bij een doopdienst, kerkelijke feestdagen en aanloopdiensten. Diensten waar er meer kans is dat er mensen komen die niet gewend zijn om naar de kerk te gaan. Sommige mensen vinden het dan prettig om met een gedrukte liturgie een beetje te weten waar ze aan toe zijn in de dienst. Zij kunnen zich voor de dienst voorbereiden, door te kijken welke liederen er gezongen worden en wat de Schriftlezing is. Zij kunnen zich alvast een beeld vormen en erover nadenken.

Als er een scherm gebruikt wordt kan de gedrukte liturgie komen te vervallen. Dit bespaart kosten en is milieuvriendelijk. Ook zijn er geen mensen meer nodig om de liturgie uit te delen. De liturgie kan op een aantal manieren getoond worden:

- Er is geen liturgie zichtbaar. De kerkgangers laten de dienst gewoon op zich afkomen. Denk hierbij aan het psalmbord als enige aanwijzing.
- De orde van dienst wordt regelmatig in zijn geheel op het scherm getoond. Het is dan te bepalen wanneer dat gebeurt. En het is de vraag of dit leesbaar zal zijn.
- Tussendoor wordt steeds een stukje van de orde van dienst getoond.

We kiezen ervoor om de gedrukte liturgie te laten vervallen bij de introductie van schermcommunicatie. Eventueel kan bij speciale diensten een handout van de liturgie geprint worden voor mensen die deze mee willen nemen.

Het schermteam zal een huisstijl maken voor de weergave de liturgie. Voor nu wordt uit bovenstaande mogelijkheden geen keuze gemaakt.

4.2 Schermcommunicatie en zingen

Met de introductie van schermcommunicatie zullen liedteksten via het scherm getoond worden. Het is daarbij de afweging of in elke dienst alle liederen getoond worden. Of dat bijvoorbeeld psalmen en gezangen niet getoond worden omdat kerkgangers deze zelf kunnen opzoeken.

Het projecteren van de te zingen liederen heeft een aantal voordelen:

- Het zingen knapt ervan op, want de zanghouding is beter als men recht vooruit kijkt, in plaats van omlaag naar een boekje.
- Het gemeenschapsgevoel bij het zingen neemt toe, want je bent samen gericht op de projectie van het lied, in plaats van ieder op zijn eigen boekje.
- De kerkdienst is makkelijker te volgen voor mensen die niet zo vertrouwd zijn met kerkgang.
- De kerkdienst is makkelijker te volgen voor mensen die vanwege gezondheidsproblemen moeite hebben met het hanteren van een liedboek of stencils (motorische problemen, leesbril op en af)
- Het is relatief makkelijk om uit verschillende liedbundels liederen te zingen.

Er zijn ook nadelen aan het projecteren van liederen in plaats van het gebruik van bundels en liturgieën:

- De beschikbaarheid van liederen-met-muzieknoten voor projectie is niet groot.
- Kerkgangers leren in de kerk niet langer vertrouwd te worden met psalm- en gezangbundels.

Voor de Meentkerk kiezen we voor het projecteren van vrije liederen. Psalmen en gezangen dienen door de kerkgangers opgezocht te worden om zo het gebruik van deze boeken buiten de kerkdienst te stimuleren. Tijdens bijzondere diensten zoals doop-, belijdenis- en aanloopdiensten, en kerkelijke feestdagen worden alle liederen geprojecteerd. Dit is overigens ook de huidige praktijk met de gedrukte liturgie tijdens deze diensten.

De schermCIE zal in een huisstijl maken waarin wordt aangegeven hoe een liedtekst getoond wordt. Denk dan bijvoorbeeld aan het al dan niet gebruiken van muzieknoten, aantal regels per beeld etc. Hierover worden in dit document geen keuzes gemaakt.

4.3 Schermcommunicatie en bijbellezen

Een scherm biedt de mogelijkheid om tijdens de dienst het te lezen bijbelgedeelte te projecteren. Dit is gastvrij naar bezoekers die geen Bijbel bij zich hebben, dan wel niet vertrouwd zijn met de Bijbel en het tekstgedeelte dus niet kunnen opzoeken. Anderszijds stimuleert het gemeenteleden niet om hun Bijbel mee te nemen en zelf in de Bijbel te lezen. Of gedeelten op te zoeken die door de predikant in zijn preek genoemd worden.

We kiezen er daarom voor om het bijbelgedeelte tijdens reguliere diensten niet te tonen tijdens het bijbellezen. Hierdoor worden kerkgangers gestimuleerd om zelf in de Bijbel te lezen en zien zij ook de context van een tekst. Tijdens bijzondere diensten zoals doop-, belijdenis- en aanloopdiensten, en kerkelijke feestdagen wordt het bijbelgedeelte wel geprojecteerd zodat gasten gemakkelijk mee kunnen doen in de dienst. Dit is momenteel ook gebruikelijk met de gedrukte liturgie tijdens deze diensten.

4.4 Schermcommunicatie en mededelingen

Als de gemeente bij elkaar komt voor een eredienst is dit tegelijkertijd een communicatiemoment met de gemeente. Door het gebruik van een scherm in de kerk is het communicatiemoment met de gemeente breder in te zetten.

Een scherm is een heel geschikt medium voor de mededelingen. Ook omdat door bijvoorbeeld foto's de mededelingen veel persoonlijker gemaakt kunnen worden.

In de Meentkerk willen we gebruik maken van drie soorten mededelingen:

a. deze kerkdienst.

Dit betreft mededelingen over voorganger van de dienst, het te lezen bijbelgedeelte, of er koffiedrinken is, wie er gedoopt wordt, enz. De mededelingen over de kerkdienst worden geprojecteerd voorafgaand aan de dienst.

b. gemeente-activiteiten.

Een scherm maakt het mogelijk om gemeente-activiteiten op een meer intense manier binnen te brengen in de dienst. Dat is verbindend in de gemeente. Het heeft ook een geestelijke kant: de activiteiten staan in het licht van Gods liefde en vinden hun oorsprong in wat we vieren op zondag.

Tegelijk zitten er een valkuil in: het kan onrust geven in de dienst (vooral oproepen om aan iets mee te doen, hebben die werking). De nadruk op de eigen activiteiten kan zo groot worden, dat de grote lijn van Gods omgang met mensen wat uit het zicht verloren raakt. Plaatjes van spelende en gezellig etende mensen werken dan beperkend, alsof de kerk alleen een gezellige club is.

Het scherm willen we gebruiken voor o.a. de volgende mededelingen:

- promoten/aankondigen aanstaande activiteiten
- oproepen om opgave voor activiteiten
- informeren van de gemeente (bijv. tekst of foto's van dubbeltal bij verkiezing)
- impressie van gehouden activiteiten (bijv. d.m.v. een aantal foto's)

Het is van belang dat er gelet wordt op de relevantie van een mededeling. Is dit een activiteit waar de hele gemeenschap boodschap aan heeft? Bijvoorbeeld het noemen van een vergaderdatum van de kerkenraad. Dit is wel relevant voor de hele gemeente, maar het is niet nodig dat ze dat allemaal zien op die zondagochtend.

Om een kader mee te geven wordt het aantal mededelingen bij voorkeur beperkt tot drie mededelingen. Deze mededelingen worden door de scriba aan het schermteam

doorgegeven. Het is niet de bedoeling dat het schermteam direct benaderd wordt voor het plaatsen van mededelingen.

De mededelingen over gemeente-activiteiten worden geprojecteerd voorafgaand aan de dienst. Eventuele verdere uitleg over gemeente-activiteiten door een gemeentelid kan plaatsvinden tijdens het moment van delen na de preek.

c. pastoraat

Dit betreft mededelingen over geboorte, zieken, een overlijdensbericht, een a.s. huwelijk of een jubileum. De geëigende plaats voor deze mededelingen is voorafgaand aan de voorbeden.

In de Meentkerk is het gebruikelijk dat voorafgaand aan de voorbeden geboortes, zieke en overleden gemeenteleden worden genoemd. Het gebruik van een scherm biedt de mogelijkheid om dit ook middels tekst of foto's te doen.

Overwegingen bij het al dan niet gebruik van een scherm voor tonen van pastorale mededelingen zijn:

- Uit de pastorale mededelingen spreekt persoonlijke aandacht. Ieder mens telt voor God.
- Foto's tonen helpt kerkgangers om zich te realiseren over wie een overlijdensbericht, een geboortebericht of een a.s. huwelijk gaat. Niet iedereen kan namen aan gezichten verbinden, de combinatie tonen (naam en gezicht) creëert verbondenheid. En vermindert de drempel voor kerkgangers om elkaar aan te spreken. Foto's tonen, m.n. foto's van mensen die overleden zijn, kan heel confronterend zijn en is niet aan te raden.
- De vraag is hoe groot de impact is van deze foto's als er verder weinig beeldmateriaal in de dienst is. M.a.w. wat doet dit met het geheel van de dienst?

Voorgesteld wordt om voorafgaand aan de dienst pastorale mededelingen te doen als er foto's gebruikt worden. Te denken valt aan geboorte of huwelijk, nieuwe gemeenteleden etc. Voorafgaand aan de voorbeden worden deze niet getoond. Ook worden er dan geen tekstuele mededelingen gedaan. De voorganger zal de pastorale mededelingen noemen.

d. collecte

De collectedoelen worden geprojecteerd tijdens het moment van delen en gedurende de collecte. Hierdoor wordt extra duidelijk wat het collectedoel is en het doel ook meer expliciet gemaakt worden dan alleen 'voor de diaconie' of 'voor de kerkrentmeesters'. Dit kan met tekst en met beelden. Vooral het tonen van beelden vergroot de betrokkenheid van de kerkgangers bij het geven.

4.5 Schermcommunicatie en de preek

Er zijn gemeentes die überhaupt geen schermcommunicatie gebruiken in de kerkdienst. Er zijn ook gemeentes waar schermcommunicatie volop gebruikt wordt, behalve tijdens de preek.

Overwegingen bij het gebruik van een scherm tijdens de preek zijn:

- Preken is spreken. En het eigene van spreken is de communicatie tussen de predikant en de hoorders. Daar moet niets tussen zitten, die twee – preker en kerkgangers – moeten op elkaar gericht zijn. Een scherm met beelden of teksten doet vaak afbreuk aan die communicatie.
- Een predikant moet vrij zijn, vrij om in te spelen op (non-verbale) reacties van de kerkgangers.
- Een predikant moet ter plekke de koers kunnen wijzigen. Het gebruik van een scherm kan de predikant daarin enigszins beperken. Alhoewel hier ook technische oplossingen voor zijn zoals een touchscreen bij de kansel.
- Een scherm is geen neutraal hulpmiddel, maar een medium met specifieke eigenschappen die van invloed zijn op de boodschap die je brengt. Punten van de preek op het scherm komen anders over dan wanneer je ze gewoon zegt.
- De predikant is meer afhankelijk van het functioneren van de techniek.

Het schermgebruik functioneert in de visie van de Meentkerk als ondersteuning voor het brengen van de boodschap. Vergelijkbaar met het schrijfbord, maar dan beter. Vooral als de boodschap enigszins systematisch en/of instruerend van karakter is past het gebruik van een scherm daarbij. Het helpt de kerkgangers de grote lijn van de preek vast te houden of de draad weer op te pakken als ze het even kwijt zijn.

Een scherm kan een goed hulpmiddel zijn om duidelijk te maken wat er wordt bedoeld en de lijn van de preek te benadrukken. Projecteren van teksten (punten van de preek) kan helpend zijn. Ook beeldmateriaal dat illustratief is, emotie uitdrukt of perspectief biedt, kan versterkend werken en maken dat de boodschap beter overkomt en beklijft.

Het scherm kan tijdens de preek op diverse manieren gebruikt worden. Globaal gezien van het uitzetten van een scherm tot een volledige presentatie met tekst en beelden. In de Meentkerk willen we gebruik maken van een scherm tijdens de preek, en tegelijk terughoudend zijn in het gebruik van een scherm tijdens de preek. Niet uit angst voor nieuwe mogelijkheden, maar omdat we belang hechten aan de nadruk op het gesproken woord.

We kiezen er daarom voor om een aantal mogelijkheden te benoemen waarbij de predikant de vrijheid heeft deze al dan niet te gebruiken.

De mogelijkheden, die een predikant in de Meentkerk zou kunnen gebruiken, zijn:

- scherm tijdens de preek gebruiken om de punten van de preek te tonen. Hiervoor zijn diverse mogelijkheden die de predikant zelf kan invullen. Dit is de vervanging van het schijfbord dat we nu in de Meentkerk kennen.

- scherm gebruiken voor het tonen van een foto als voorbeeld i.p.v. voorwerp op de kansel.
- scherm uitzetten tijdens de preek en daarna de samenvatting projecteren.
- scherm tijdens de preek gebruiken om bijbelgedeeltes te projecteren. Bijvoorbeeld als de preek enigszins bijbelstudie-achtig van opzet is, met veel verwijzingen naar de tekst. Het scherm helpt de kerkgangers om de exegetische stappen te volgen.

4.6 overige aandachtspunten

a. scherm en doop

Het is een overweging om bij een doopdienst tijdens de doop filmbeelden hiervan te laten zien op het scherm. De doop is immers niet in de hele kerkruimte voor iedereen even goed zichtbaar. Het is de bedoeling om op korte termijn het volgen van de dienst via internet d.m.v. filmbeelden mogelijk te maken. Hiervan zou gebruik gemaakt kunnen worden voor het tonen van de doop via het scherm in de kerkruimte zodat iedereen de doop kan zien.

Dit betekent dat mensen die het dopen toch al goed kunnen zien, met een dubbel beeld worden geconfronteerd: echt en via het scherm. Voor degenen die de doop zelf niet kunnen zien is er nu wel iets zichtbaar en dat vergroot hun betrokkenheid bij de doop.

We kiezen ervoor om bij ingebruikname van camera's in de kerkruimte te testen (buiten de eredienst) of het gebruik van deze beelden een meerwaarde heeft. Daarna wordt een keuze voorgelegd aan de kerkenraad.

b. scherm en huisstijl

Gemeentes die liederen en onderdelen van de liturgie met een scherm projecteren hebben vaak een liturgische huisstijl. Er zijn afspraken gemaakt over kleurgebruik, lettergrootte en lettertype. Voor bepaalde momenten in de dienst zijn vaste teksten of beelden. Meestal is de huisstijl tot stand gekomen na een periode van experimenteren en evalueren.

Zo'n huisstijl heeft een aantal voordelen:

- De presentatie ziet er verzorgd uit.
- Het zorgt voor rust en voelt voor de gemeente (na verloop van tijd) vertrouwd. Niet iedere week een verrassing “Welke kunstjes hebben we vandaag weer op het scherm?”
- Er is een constante kwaliteit. Het maakt niet uit wie de schermpresentatie verzorgd heeft.
- Er is minder verschil tussen een dienst met een gastvoorganger en de eigen voorganger.
- Het is op den duur minder bewerkelijk. Er is immers een indeling welke alleen iedere week ingevuld moet worden.

Het schermteam is gevraagd om een huisstijl op te zetten waarbij ervaringen van andere wijkgemeentes worden benut. In dit document wordt er daarom verder niet ingegaan op de huisstijl.

c. scherm en film

Het gebruik van een scherm biedt de mogelijkheid om animaties of films te tonen. Te denken valt bijvoorbeeld aan een film over het collectiedoel of een opgenomen boodschap van een zuster gemeente.

Naar verwachting zal de invoering van schermcommunicatie de nodige impact hebben op dienst en gemeenteleden. Daarom kiezen we ervoor om in de eerste jaar, en in ieder geval tot aan de eerste evaluatie van schermcommunicatie geen gebruik te maken van film tijdens de dienst.

5. Verantwoording

Bij de bezinning van de wijkkerkenraad Meentkerk over het onderwerp schermcommunicatie, en bij het opstellen van dit document, is dankbaar gebruik gemaakt van het document: "DE BEAMER IN DE EREDIENST, verkenningen. Studieverlofverslag van ds. Els van der Wolf-Kox, Zeewolde, september 2007". Uit dit verslag zijn gedeelten gebruikt voor dit document, waar dat nodig was aangepast aan de uitkomsten van de bezinning van de wijkkerkenraad Meentkerk. Het document is verder aangevuld met voor de Meentkerk specifieke onderwerpen.